

הרב הראשי הרב מרדכי מלכא שליט"א
נשיא וראש מוסדות "אור המלך"

מחבר ספרי שו"ת דרך המלך, אמרי מרדכי, ודרכי המלך על המועדים ועוד
 רשת מעונות, ורשת גנים, ת"ת פרי תואר, ובית יעקב פרי תואר, ת"ת דרך המלך,
 ישיבה קטנה ארחות יהודה, ביהמ"ד גבוה לרבנים ודיינים "לקח טוב" קופת "מפעל החסד" אלעד
 Chief Rabbi of Elad MORDECHAI MALKA, Israel Founder & President Institutions "or Hamelech"

עיר התורה שקרובה אליך

המלך

פרשת ויצא

תורת

משא ומתן ביושר ובאמונה

בראשית פרק לא (לזו) זה עשרים שנה אנכי עמך רוזן וְעוֹף לֹא שָׁכַל וְאִילֵי עֲאֵנָה לֹא אֶכְלֵתִי: (לט) טרפה לא הבאתי אליך אנכי אֲזוּטָנָה מִיְדֵי תְּבַקְשֶׁנָּה גָּנַבְתִּי יוֹם וְגָנַבְתִּי לְיָלֵה: (מ) הֵיטֵי בַיּוֹם אֶכְלָמִי זוֹרֵב וְקָרוֹז בְּלִילָה וְתַדָּר שְׁנָתִי מֵעֵינַי: (מא) זה לי עשרים שנה בביתך עבדתך ארבע עשרה שנה בשתי בנותיך ושש שנים בצאנך ותנוסף את משפחתי עשרת בנים: (מב) לולי אלהי אבי אלהי אברהם ופוזר יצוק ה'ה לי כי עתה ריקם שלוחתי את עניי ואת יגיע כפי ראה אלהים ויכוז אמי:

בפרשה מסופר על יעקב אבינו אשר עבד אצל לבן ארבע עשרה שנים בבנותיו ועוד שש שנים בצאנו ולבן החליף משכורתו עשרה מונים רימה אותו ברחל, ובכל זאת יעקב אבינו אומר ללבן שעבד אותו בנאמנות ובמסירות.

שאלות:

א { שואל האלשיך אם יעקב באמת הקפיד א"כ מדוע פיצל מקלות והניחם ברהטים כדי שהצאן יחמו ויולידו נקודים?

ב { עוד מבואר ברש"י (פ' לא פסוק י) שהיו המלאכים לוקחים מעדר לבן את העקודים והנקודים ומביאים אותם לעדרו של יעקב כדי שיתעברו נקודים ועקודים וברודים הכיצד נעשה כדבר הזה הרי זה אינו צודק מאחר והיה הסכם בין לבן ליעקב לעשות הפרדה מוחלטת?

תירוץ האלשיך:

ומתרץ האלשיך שהפרת ההסכם היה מצד לבן ומבאר בהקדם שיש לדקדק בהסכם של יעקב עם לבן. דבהסכם (פרק ל פסוק לב) אמר יעקב אעבור בכל צאנך הסר משם כל שה נקד וטלוא וכל שה בכשבים וטלוא ונקוד בעזים והיה שכרי. ואילו לבן (שם פסוק לה) כתוב שעשה אחרת "ויסר ביום ההוא את התישים העקודים והטלואים, ואת כל העיזים הנקודות והטלואות כל אשר לבן בו וכל חום בכשבים ויתן ביד בניו". עוד מוסיף לבאר את הפרת ההסכם בהקדם שנבין מה ההבדל בין תיש, לשה, **כותב האלשיך** שה זה בנוני תיש זה גדול וסתם עז כולל הכל שנאמר שה כבשים שה עזים זאת אומרת שלשון שה הוא מסמל גיל ממוצע בכל צאן, ובהסכם נאמר לקחת רק קטנים ובנונים בכדי שלא יהיה בלבול בין הנשארים של לבן לחדשים של יעקב, ואילו לבן לקח הכל גדולים וקטנים ולא השאיר מאומה ועבר על ההסכם.

ולכן מאחר ולבן לא רק שלא נתן לו אותם בשכרו אלא גם לא השאיר מהן דוגמה בכדי שהצאן יולידו כמותן ולא לסמוך על הנס, לכן יעקב ויתר ולא עשה איתו ויכוח על העול שעשה לו, והוכרח לעשות מקלות תחליף ותיישים שיהיה בדרך הטבע, ולכן המלאכים הביאו התיישים כפי ההסכם, ונמצא שאין בזה רמאות כלל ואדרבא הכל נעשה בצדק וביושר כמו שאמר יעקב בסוף שמסר נפשו בעבודתו.

עוד תירוץ עפ"י משל המגיד מדובנא:

והמגיד מדובנא כתב לתרץ זאת בהקדם משל לחייט אשר עשה הסכם עבודה עם פועל עני, והנה המנהג היה במקום שהפועל מקבל משכורתו כל חודש ומלבד המשכורת גם שאריות הצמר והבדים מהתפירה ניתן לפועל, אך חייט זה היה קמצן וניצל את מצבו הקשה של הפועל הזקוק לפרנסה ואמר לפועל שאינו מוכן לתת לו משכורת פלוס שאריות בדים, אלא משכורת לבד, ומחוסר ברירה הסכים הפועל לתנאיו, והנה הפועל עובד במשך כל החודש בנאמנות ובהגיע סוף החודש בא לקבל משכורת, אך בעה"ב אכזב אותו בטענה שאין לו לשלם מפני שהיו לו החודש הרבה הוצאות ובחודש הבא ישלם, הפועל כמובן הלך באכזבה גדולה והמשיך את עבודתו והתפרנס בדוחק גדול במשך חודש הבא והמתין בצפיה לחודש הבא והנה סוף סוף הגיע ר"ח ושוב בא לבעה"ב וביקש משכורתו, והנה בעה"ב הפתיע אותו שוב בטענות שוא שהחודש כמעט לא היה לו מכירות והוא מלא חובות ואין לו מה לשלם וחיוב להבין אותו, ובלית ברירה הפועל חזר כשם שבא באכזבה ולא היה לו כדי קיום אלא ע"י איזה הלוואה, והמשיך עבודתו עד לחודש הבא, והנה משך שוב במשך החודש עד אשר הגיע היום המיוחל ר"ח לקבל את שלשת משכורתיו אך לאכזבתו שוב בעה"ב במקום לתת משכורת נתן לו תירוצים והסברים, החליט הפועל לתובעו לדין תורה הלך לבי"ד והדיינים שמעו את הפועל אשר טוען

הרב הראשי הרב מרדכי מלכא שליט"א
נשיא וראש מוסדות "אור המלך"

מחבר ספרי שו"ת דרך המלך, אמרי מרדכי, ודרכי המלך על המועדים ועוד
 רשת מעונות, ורשת גנים, ת"ת פרי תואר, ובית יעקב פרי תואר, ת"ת דרך המלך,
 שיבה קטנה ארחות יהודה, ביהמ"ד גבוה לרבנים ודיינים "לקח טוב" קופת "מפעל החסד" אלעד
 Chief Rabbi of Elad MORDECHAI MALKA, Israel Founder & President Institutions "or Hamelech"

עיר התורה שקרובה אליך

שלא קיבל משכורת ג' חודשים ואף שאריות הבדים לא נתן לו. התחיל בעה"ב צועק מה אתה תובע שאריות הבדים הרי סיכמנו שבלי שאריות, ענו הדיינים אמנם אתה צודק אילו שילמת המשכורת בזמן אך כעת שלא שילמת ולא עמדת בהסכם עליך לשלם כמו לשאר פועלי המקום כמנהג המקום.
 הנמשל כך גם אצל לבן ויעקב אמנם היה ההסכם שיקח את כל העדרים הנקודיים למרחוק, אך הרי ידוע שהקב"ה נתן רשות לאריה לטרוף עזים וכבשים לרעבונם כטבע שיש לכל חיה אשר טורפת החלשה ממנה וזה רצון הקב"ה, אולם בזכות יעקב לא נטרפה שום עז וביטל טבע האריות, ובודאי אותם ניצולים בזכות יעקב מגיעים ליעקב ולא ללבן, ואולם לא ניתן ליעקב מאומה, לכן אפילו שיעקב הסכים היות ולבן החליף משכורתו עשרת מונים ולא עמד בהסכם מגלגלים עליו גם את השאריות והם כל הניצולים שניצלו בזכות יעקב. ובזה פירש יפה מדוע ברכוש יעקב כתוב ויצל אלוקים את מקנה אביכם ויתן לי מהו לשון ויצל וכי זו הצלה?
 וכתוב במדרש על הפסוק אנכי אחטנה, יעקב אמר אנכי הייתי חוטא על האריה שכך גזר הקב"ה לאריה שיהיה האריה טורף לצאן לבן ואני מנעתי, ובזה מובן היטב שהקב"ה נתן ליעקב את המגיע לו מהצאן הניצל מטרף וזהו לשון הצלה, וזה יעקב אמר שאנכי חוטא באריה שמנעתי טיבעו לטרוף צאן לבן.

חובת האדם במלאכתו:

מכאן כתב הרמב"ם בסוף ה' שכירות פי"ג ה"ז כתב וכן חייב לעבוד בכל כוחו שהרי יעקב הצדיק אמר כי בכל כחי עבדתי את אביכן, לפיכך נטל שכר זאת אף בעולם הזה שנאמר "ויפרץ האיש מאד מאד".
 בנוהג שבעולם אם היה לו בעה"ב כזה רמאי אשר מחליף משכורתו עשרת מונים פירושו מאה פעמים בודאי היה מרשה לעצמו לרמות לגזול ולגנוב את בעה"ב מאחר ויש לו תירוץ להצדיק את עצמו במעשיו ויאמר אין לי ברירה אחרת לא אוכל לחיות ולא להתפרנס, אבל יעקב אבינו אשר מעשה אבות סימן לבנים מלמדנו שאין ללמוד ממעשה בעל הבית הרעים אלא את אשר מוטל עליך צריך להמשיך לעשות ללא שינוי במסירות נפש בכל כוחו שיכול לעשות, והקב"ה נאמן לתת השכר אשר מגיע לאדם, ולכן מבואר בגמרא בשבת דף לג אמר רבא לעתיד לבא נשאל האדם שאלה ראשונה האם נשא ונתן באמונה וביושר לבב, ולא יועיל תירוצים שהוא התנהג לפי בעה"ב שלו כיון שזה לא נכון להתנהג כך ולא זו דרכה של תורה. והמקלקל את מעשיו ומועל בעבודתו בגלל התנהגות בעל הבית ומרשה לעצמו לקחת שאינו שלו מפסיד מה שיש לו כמ"ש במסכת דרך ארץ זוטא פ"ג: אם נטלת את שאינו שלך את שלך יטלו ממך. ואילו המתנהג כיעקב אבינו זוכה להתברך ולהצלחה גדולה כמו שהיה עם יעקב.

מעשה:

ומסופר על אדם שעבד אצל חברו אך התעצל בעבודתו ועי"ז התמעט רווחיו של בעה"ב ונפטר הפועל והתגלגל בתור חמור. ואותו חמור קנה אותו בעה"ב והיה (החמור) עובד בצורה משונה מכל החמורים, שהיה לו כוח מיוחד עד שהיה הדבר משונה והלך לרב ושאל עליו ואמר לו שזה גלגול הפועל שגזל אותך וכעת בא להחזיר לך את מה שהחסיר ולכן לך תלחש באוזנו ותמחל לו ואז ימות ויחזור למעלה וכן היה.

מוסר השכל:

הדבר מלמדנו כמה שאדם צריך להזהר מאד מחשש גזל ורמאות בעסקיו אם הוא פועל או בעל מקצוע שיש טועים בדבר שרואים אדם שהוא תמים ואינו מבין מנצל את ההזדמנות להרויח ואינו דובר אמת ומרמה את הקונה ואומר לו שזה טוב, אך יודע בנפשו שהדבר שקר, ושחם שמצא כזה קונה טיפש, אולם ידע שההפך מה שנראה לו הצלחה זה מה שיגרום בסוף להפסדים גדולים ויסגר לו העסק, לעומת זה כאשר האדם מסתחר ביושר והגינות זוכה שיש לו ברכה בעסקיו ועולה ומצליח מאוד מאוד.

בידידות ואהבה
מרדכי מלכא